

A-6814.

RAHVALIK LOOMATERVISHOIU KIRJAVARA

— 4 —

Loomatervishoiu Peavalitsuse väljaanne

Põrnataud ehk siberikatk

—
K. Lind

KIRJASTUSÜHISUS „AGRONOOM“ — TALLINNAS

1928

RAHVALIK LOOMATERVISHOIU KIRJAVARA

— 4 —

Loomatervishoiu Peavalitsuse väljaanne

Põrnataud ehk siberikatk

K. Lind

KIRJASTUSÜHISUS „AGRONOOM“ — TALLINNAS

1928

4614

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, V. Pärnu mnt. 31

A-6814.

KIRJASTUSE O.-Ü. „TÄHT“ — TALLINNAS
1928

Põrnataud ehk siberikatki (ladina keeles „anthrax“) on vanem ja tuntuim loomataud mitte ainult meil Eestis, vaid ka kõikides teistes Euroopa ja Aasia riikides. Andmeid põrnataudi kohta leidub juba piiblis, nimelt 2. Moosese raamatus. Seal nimetatakse seda taudi 6-daks Egiptuse nuhtluseks ja 3-das Moosese r. tähendatakse, et sellesse taudi haigustuvad ka inimesed. Üksikasjalikumalt kirjeldavad põrnataudi muistsed kreeka ja rooma kirjanikud, näiteks 740. a. enne Kristust roomlane Plutarch ja hiljemalt veel mitmed teised. Põrnataudi hälliks tuleb pidada lõunamaad, arvatavasti Egiptust, kust ta aastasadandite jooksul on levinud põhjapoolsetesse riikidesse. Venemaal esineb põrnataud väga suures ulatuses Siberis, kus pea iga aasta suur hulk kodu- ja metsloomi sellesse taudi sureb. Sellepärast nimetataksegi Venemaal põrnataudi siberikatkuks. Viimase nime all on põrnataud ka meie maal laiemalt tuttavaks saanud. Eestis tuleb põrnataudi ette kõikides maakondades, peaasjalikult aga Harju-, Lääne-, Pärnu-, Saare- ja Põhja-Viliandimaal. Põrnataudi nakkavuse kohta jõuti selgusele alles 19. sajandi keskel, kus saksa õpetlane Gerlach esimesena katsete varal kindlaks tegi, et põrnataud nakkav haigus on. Selle taudi idu, s. t. taudi-tekitavad pisilased olid aga sel ajal

veel üles leidmata. Aastal 1850. õnnestus prof. R a y e r'il leida ja näha põrnataudi pisilasi, ja tähendatud prof. sulest ilmus esimene põrnataudi pisilaste (*bacillus anthracis*) kirjeldus.

Põrnataudi pisilased.

Põrnataudi pisilased on lühikeste ja sirgete kepikete kujulised, tömpide otsadega. Umbes 1000-kordse suurenduse juures paistavad nad $1\frac{1}{2}$ —2 millimeetri pikkustena. Iseloomulik nende pisilaste juures on asjaolu, et nad mikroskoobilisel pildil pikki, keti- või redelitaolisi ridu moodustavad, seistes otsapidi üks teise järele. Põrnataudi pisilasi leidub taudihaige looma kõikides elundites. Veresse tungivad pisilased aga alles lühike aeg (1—2 tundi) enne surma. Mõni tund peale taudihaige looma surma on aga veres pisilasi leida juba õige suurel määral. Põrnataudi pisilaste otsimisel surnud looma veres toimitakse harilikult järgmiselt: võetakse looma kehast mitmest kohast vere proovid ja hõõrutakse iga proov ise klaasi peale, nii et veri õhukese korrana klaasi katab. Veri lastakse täiesti klaasi peal ära kuivada. Et pisilasi kergem leida ja näha oleks, tuleb neid veel värvida. Selleks tilgutatakse eriliselt valmistatud värvilahu klaasi külge kuivanud vere peale. Umbes 5 minuti pärast loputatakse värv klaasi pealt ära ja lastakse klaas täielikult ära kuivada. Sarnasel viisil valmistatud preparaadil on mikroskoobi abil pisilasi väga kerge leida ja näha, sest nad paistavad vastava suurenduse juures väga selgesti eeltähendatud keti- või redelikujuliste

ridadena. Olgu tähendatud, et peale põrnataudi pisilaste on olemas veel mitmeid teisi pisilasi, kes oma välise kuju, samuti ka asendi suhtes põrnataudi pisilastega väga sarnased on. Et vahet teha nende vahel ja kindlasti ära tunda põrnataudi pisilasi, selleks on tarvis asjatundlikku silma ja vastavaid bakterioloogilisi teadmisi ning kogemusi. Kui põrnataudi pisilaste elutingimused muutuvad ebasoodsaks, s. t. kui põrnataudi surnud korjus juba lagunema ehk mädanema hakkab, tuleb põrnataudi pisilaste edasiarenemises seisak ja pisilased hääbuvad sarnases mädanevas korjuses 8—20 päeva jooksul. Need pisilased aga, kes elusa looma kehast või korjusest ühel või teisel teel välja satuvad ja kokku puutuvad õhu ja niiskusega, muutuvad nad n. n. eosteks ehk spoorideks. Eosed on pisilastest märksa väikesemad, kujult ümmargused ja kaetud õige tiheda ja vastupidava kapsliga. Nende värvimine mikroskoobilise preparaadi jaoks on märksa keerulisem kui pisilaste värvimine. Oma tiheda ja vastupidava kapsli tõttu on eosed pisilastest hulga elujõulisemad ja vastupidavamad. Neid on märksa raskem hävitada kui pisilasi. Näiteks on kindlaks tehtud, et põrnataudi pisilaste eosed ka siis veel elujõuliseks jäävad, kui neid asetada mitmeks tunniks keeva vette või 100° külma kätte. Maa sees ehk vees püsivad nad elujõulistena 10 või rohkem aasta jooksul. Mõnede rohtude mõjul hääbuvad aga eosed kaunis ruttu. Suplimaadilahu 1:1000 peale hävitab eosed juba 12 minuti jooksul, kuna aga pisilaste vastupanujõud nim. lahule märksa nõrgem on.

Põrnataudi nakkavus.

Põrnataud on nakkav inimestele, samuti ka kodu- ja metsloomadele, väljaarvatud mõned röövlinnud. Kodu- ja metsloomadest kõige vastuvõtlikumad on rohusööjad loomad: veised, lambad, kitsed, hobused, kaamelid, pühvlid, põdrad, hirved ja metskitsed. Vähem vastuvõtlikud on: sead, koerad, kassid, kanad, pardid, haned ning metsloomadest jänesed ja rebased ja muud lihasööjad metsloomad. Röövlinnud ja külmaverelised loomad, nagu konnad, kalad jne. ei ole põrnataudile vastuvõtlikud.

Põrnataudi nakkusviisid.

Põrnataud ei levi mitte otsekohe ühelt loomalt teisele, vaid ikka mõne vahetalitaja kaudu. Enamatel juhtumitel on vahetalitajaks põrnataudi-idudega saastunud loomatoit ja joogivesi. Juba eespool tähendasin, et põrnataudi-eosed maapinnas ja vees 10 ja rohkem aastat elujõuliseks jäävad. Sattudes maa sisse kas põrnataudi surnud ja mahamaetud looma korjusest või põllule või heinamaale veetud taudihaige looma sõnnikuga, võivad eosed oma lähtekohast edasi kantud saada. Kui korjus, näiteks, on maetud kohale, kus põhjavesi temale ligi pääseb, kannab ta eosed edasi jõgedesse, jõevesi omakorda heina- või karjamaadele. Samuti võivad eosed põhjavee kaudu ka kaevudesse ja muudesse joogikohtadesse sattuda. Harilikuks nähtuseks on ka, et loomad, kes põrnataudiste korjaste matmiskohtadest rohtu söövad, põrnataudi-haigeks jäävad. See on

ka täiesti arusaadav, sest juba sarnase korjuse matmisel, liiategi veel kui korjusel nahk maha võetakse, jääb matmispaigale maha ikkagi mõnesuguseid jätteid, näit. verd, korjuse loomulikkudest avaustest väljanõrguvad vedelikku või muid väljaheiteid, mis põrnataudi-idusid sisaldavad. Samuti toovad mitmesugused, maa sees elutsevad ussikesed (näit. vihmaussid) ja tõugud põrnataudi-idusid korjuse matmiskohal maapinnale, kus nad siis ühes söödava rohuga looma seedimisorganitesse satuvad. Põrnataudi levitavad ka mitmesugused putukad, nagu kärbsed, parmud, sääsed jne. Tähendatud putukad saastuvad põrnataudi-idudega põrnataudiste loomade väljaheidetest, samuti ka põrnataudi surnud korjustest ja kannavad neid idusid tervetele loomadele. Muidugi on ka väga mitmesuguseid muid võimalusi põrnataudi edasi kandmiseks. Näiteks on juhtumeid olnud, kus põrnataud inimestele on üle kantud riiete või muude tarbeasjadega. Omalajal on vene sõjaväes sõdureid põrnataudi haigustunud ja uurimisel selgus, et lambanahksed kasukad, mida sõdurid kandsid, olid pärit põrnataudi surnud lammastelt ja parkimisele vaatamata olid põrnataudi-idud elujõulistena püsinud. Samuti on teadupärast juhtumeid, kus inimesed on põrnataudi haigeks jäänud ja haigusidude edasikandjateks on osutunud põrnataudiste hobuste jõhvist valmistatud habemeajamise vahupintslid. Mõni aasta tagasi jäi põrnataudi haigeks üks Loomatervishoiu Peavalitsuse kantseleiametnik ja haigusidude edasikandjaks osutus, nagu pärast selgus, üks postikaudu saadetud akt. Tähendatud akt oli Saaremaal ühe põrnataudise looma korjuse

Ex bibl. univ. Dorp.

kohta kokku seatud ja üks tunnistaja, kes looma korjuse hävitamise juures tegev oli ja aktile alla kirjutas, ei olnud nähtavasti oma käsi korralikult desinfitseerinud ja allakirjutamisel akti paberile põrnataudi-idusid jätnud. Kantselei ametnikul juhtus väike haavake sõrmes olevat, mille kaudu siis ka külgehakkamine sündis.

Põrnataudi tundemärgid.

Põrnataudi tundemärgid on mitmekesised. See mitmekesisus oleneb peaaegalikult sellest, missugustesse elunditesse põrnataudi-idud on sattunud, kas sisemistesse (seedimiselunditesse, kopsudesse) või nahasse. Kõige tihedamini tuleb ette põrnataudi haigustumist sisemiste elundite kaudu, mis on ka täiesti loomulik ja arusaadav, kui meele tuletame, mil viisil põrnataudi-idud peaaegalikult laiali kantakse. Seetõttu nimetatakse ka põrnataudi 1) sisemiseks ja 2) välimiseks. Viimane kuju rahva hulgas on tuntud muhutõvena

Sisemise põrnataudi tundemärgid on järgmised: loom jääb haigeks järsku, kusjuures kehasoojus tõuseb kuni 40°C . Nina, suu ja silmade limanahad muutuvad tumepunasteks, mõnikord ka sinikas-punasteks. Söögiisu ja mäletsemine jäävad täielikult ära, samuti ka piimaand. Loom paistab olevat väga väsinud ja ükskõikne. Mõnedel juhtudel on aga põrnataudi-haiged loomad äärmiselt ärritatud olekus. Varsti peale haigeks jäämist ilmuvad seedimiskorratused, veistel kerged puhutised, hobustel tiirud. Väljaheited muutuvad vedelateks ja on tihti verega segatud. Loomulikke

dest avaustest (suust, silmist, ninast, pärasoo-
lest ja suguosadest) jookseb mõnedel põrna-
taudi-haigetel verist vedelikku. Sarnastele
haigusnähtustele järgneb harilikult surm kõige
hiljem 48 tunni jooksul. On aga ka põrnatudi
juhtumeid, kus loomad järsku, mõne minuti
jooksul surevad. Loomulik, et sarnastel juhtu-
tud kirjeldatud haigusnähtustest juttu ei saa
olla, ja tihti kuuleb rahva seas ütelusi, et loom
sai „rabanduse“ või „lendva löi läbi“.

Vastandiks sarnastele järskudele põrna-
taudi juhtumitele tuleb ette ka pikaajalisi juhtu-
meid, kus haigusnähtused kuni 7 või rohkem
päeva kestavad. Haigusnähtused on pikal-
dastel juhtudel sarnased, nagu eespool kirjel-
datud, ainult vähem ägeda iseloomulised. Põr-
nataudi surnud loomade korjused tursuvad
väga ruttu peale surma ja enamikul sarnastel
korjustel jookseb suust, ninast ja eriti pärasoo-
lest verist vedelikku. Sigadel ilmestub põrna-
taud teistmoodi. Juba algul tähendasin, et
sead vähem vastuvõtlikud on põrnataudile kui
puht rohusööjad loomad. Selle vähem vastu-
võtlikkuse tõttu tuleb sigade hulgas põrna-
taudi haigustumist ka võrdlemisi harva ette.
Kohe haiguse algul tõuseb kehasoojus ka
sigadel. Siis ilmub paistetuse kurgu ümbrus-
sesse. See paistetuse suureneb ja ulatub mõni-
kord kaela alla, rinna ette ja kogunite esi-
meste reite sisekülgedele. Hingamine muutub
raskeks ja korisevaks, suust hakkab vahtu ja
ila jooksmat ja tuleb ette ka oksendamist. Hai-
guspilt tuletab elavalt meelde raskekujulist
kaelahaigust, angiinat. Nahk omab punase ehk
sinakas-punase värvi ja mõnedel juhtudel tuleb
ette ka halvatus nähtusi. Sarnased haigus-

nähtused võivad kesta kuni 7 või rohkem päeva. Surm järgneb harilikult lämmastuse tagajärjel.

Lammastel ja kitsedel ilmestub põrnataud äärmiselt ägedakujuliselt. Loom hakkab järsku jalgadel vaaruma, langeb pikali, ilmuvad krambid ja mõne minuti jooksul surm. Harvadel juhtudel kestvad haigusnähtused pikemat aega ja siis on nad sarnased veiste ja hobuste põrnataudi haigusnähtusele.

Välimist põrnataudi tuleb võrdlemisi harva ette, ja ka ainult suvekuudel, kus ilm pikemat aega kuum ja kuiv on. Välimise põrnataudi edasikandjaks on, nagu eespool tähendasin, kärbsed, parmud, sääsed jne. Selle põrnataudi kuju juures ilmuvad loomal naha peale väga mitmesuguses suuruses paistetuse muhud. Üksikutel juhtudel võib sarnane muhk kuni keskmise leivapätsi suurune olla. Kõige tihemini tuleb põrnataudi muhke ette looma kaelal, rinnal, õlgadel ja reite sisemistel külgedel, samuti kõhu all ja udara peal. Need muhud on valusad ainult algul, kui nad ilmuvad, kuna aga pärastpoole loom enam mingisugust valutunnet ei avalda, kui muhku pigistada ehk vaotada. Mädanikku ei teki sarnases muhus kunagi, küll aga kaunis tihti kudede põlendik, mistõttu nahk muhul ära sureb ja asemele jätab kaunis sügava, põletikus haava. Ka välimise põrnataudi puhul on loomal palavik ja tal puudub söögiisu; mäletsemine ning piim jäävad ära. Haiguse kestvuse aeg on väga mitmekesine ja palju pikaldasem, kui sisemise põrnataudi puhul. Pikaldase põdemise järele saab mõnigi loom terveks. Üldiselt võttes on sisemise põrnataudi juures surevuse keskmine

% 96—97, välimisel põrnataudil aga märksa väikesem, 50—60%. Kui õigel ajal välimise põrnataudi puhul loomaaarstlikku abi antakse, on võimalik päästa kuni 90% haigetest. Olgu tähendatud, et välimist põrnataudi ette tuleb koduloomadest ainult hobustel ja veistel, kuna lammastel, kitsedel ja sigadel seda kuju ette ei tule. Lambaid ja kitsi kaitseb põrnataudidude kandjate eest nende paks vill ja sigu paks nahk, ühtlasi väike vastuvõtlikkus.

Põrnataudi arstimine.

Sisemine põrnataud on väga kiire iseloomuga ja surmab looma õige ruttu, nii et loomaomanik harilikult ei suudagi loomaaarsti abiandmiseks kohale kutsuda. Ka pikaldastel juhtudel, kus haigus mõnd päeva kestab, on abiandmine tihtipeale tagajärjeta. Siiski on viimastel aastadel võrdlemisi üheks paremaks põrnataudi vastaseks abinõuks kujunenud n. n. põrnataudiseerum. Põrnataudiseerum on verelima, mis võetud loomadelt, kes põrnataudi läbi on põdenud. Seda seerumit süstitakse põrnataudistele loomadele otse veresoonde kuni 100 või rohkem grammi korraga. Ühekordne süstimine harilikult ei aita, vaid seda tuleb mitme päeva jooksul korrata. Selle abinõu varal on võimalik mõndagi looma päästa, kui haigus kohe algusest peale väga raskekujuline ei ole. Välimise põrnataudi puhul on loomaaarstlik abiandmine palju tagajärjekam. Ka siin tarvitatakse seerumit ja süstitakse seda otse muhkudesse, peale selle on aga soovitav süstida seerumit ka loomade veresoonde. Peale

seerumi annab häid tagajärgi ka 5% karboli-lahu süstimine põrnataudi muhkudesse. Nagu juba tähendasin, on välimise põrnataudi puhul võimalik päästa kuni 90% haigetest. Et põrnataud ka inimestele nakkav on, samuti ka põhjusel, et põrnataudis haige looma arstimisel asjatundmata inimese poolt taudiidud kergesti laiali võivad saada laotatud, on loomataudide vastu võitlemise seadusega lubatud ainult loomaarstidel arstida põrnataudi-haigeid loomi.

Põrnataudi vastu võitlemine.

Põrnataudi vastu võitlemisel tuleb peaarõhku panna sellele taudiidude (pisilaste ja spooride) hävitamisele. Kui meelde tuletada eespoolkirjeldatud põrnataudiidude levimise viise ja võimalusi, selgub iseenesest, et kõige rohkem taudiidusid laiali laotatakse põrnataudiste korjuste matmise teel. Põrnataudist korjust ei tohi milgil tingimusel mätta, liiategi veel sarnasesse kohta, kus ta põhjaveega kokku võib puutuda, vaid korjus tuleb ära hävitada nii, et ühes korjusega hävineksid ka taudiidud. Kõige kindlam abinõu selleks on korjuse põletamine. Ühes korjusega tuleb ära põletada ka need asjad ja riistad, mis haige looma ühe ehk teisekujuliste väljaheidetega kokku puutusid ja mida ei ole võimalik desinfitseerida. Põrnataudiste korjuste hävitamist põletamise teel nõuab ka loomataudide vastu võitlemise seadus. Sama seaduse põhjal maksab Looma-tervishoiu Peavalitsus loomaomanikule kahjutasuna $\frac{1}{2}$ põrnataudi surnud looma väärtust ja tegelikud korjuse hävitamise kulud, nagu

põletispuud, ärapõletatud asjade väärtus ja töötasu vastava komisjoni poolt kokkuseatud akti põhjal. Olgu tähendatud, et nendel juhtumitel, kui loomaomanik põrnataudise looma enne ametliku loomaarsti kohalejõudmist ära tapab, seaduse põhjal kahjutasu ei makseta.

Põrnataudi vastased kaitsepookimised.

Juba ammu on mitmete nakkushaiguste juhtudel tähele pandud, et need loomad, kes nakkushaigusesse jäid ja selle läbi põdesid, pikema või lühema aja jooksul enam sugugi vastuvõtlikud sellele nakkushaigusele ei ole. (Teaduslikult nimetatakse seda nähtust immuniteediks). Sarnane nähtus lubas oletada, et nakkushaigust läbipõdenud looma kehas tekivad põdemise tagajärjel mingisugused ollused, mis edaspidi looma selle nakkushaiguse eest kaitsvad. Hakati sel alal katsetama, otsiti viise, mis võimaldaks loomale kunstlikult külge pookida nakkushaigust niisugusel kujul, et ta ilma hädaohuta elule nakkushaiguse läbi põeks ja immuunseks muutuks. Selleks nõrgestati haigusidude (pisilaste) kunstlikult kasvatatud kultuure ja süstiti tervetele loomadele sisse. Hiljem selgus, et nakkushaigust läbipõdenud loomade veri peaaesjalikult seda ollust sisaldab, mis nakkushaiguse idudele hävitavalt mõjub ja nakkushaiguse eest kaitseb. Seetõttu võeti tarvitusele eriti põrnataudi kaitsepookimistel kultuuride (teaduslikult nimetatakse sarnaseid kultuure vaktsiiniks) süstimisega ühel ajal ka põrnataudi vastu immuniseeritud loomadelt saadud verelima süstimine. Sarnane kaitse-

pookimine on peaaegu täiesti hädaohutu, sest loomad põevad õige kergel kujul põrnataudi läbi ja on selle tagajärjel vähemasti ühe aasta jooksul põrnataudi vastu täiesti immuunsed. Erandina tuleb siiski ka kaitsepookimise tõttu raskema kujulist põrnataudi haigeks jäämist ette. Statistilised andmed näitavad, et riikides, kus põrnataudi kaitsepookimisi suureviisiliselt läbi on viidud, kuni 3% poogitud loomadest pookimise tagajärjel raskekujuliselt põrnataudi haigeks on jäänud ja surnud. Meil maksva loomataudide vastu võitlemise seaduse järele maksetakse looma omanikule kahjutasuna looma täisväärtus nendel juhtudel, kus põrnataudi kaitsepookimise tagajärjel loom otsa saab ja kus need kaitsepookimised on Loomatervishoiu Peavalitsuse korraldusel ette võetud. Kui kaitsepookimisi ette võetakse loomaomaniku enese soovil, peab omanik selleks Loomatervishoiu Peavalitsuselt luba nõutama, ja pookimise tagajärjel otsasaanud loomade eest maksetakse kahjutasuna ainult pool looma väärtusest. Kaitsepookimisi on soovitatav ette võtta sarnastes majapidamistes, kus põrnataudi järjekindlalt iga aasta ette tuleb. Et kaitsepookimiste mõju umbes üks aasta kestab, peab kaitsepookimist iga aasta kordama. Kaitsepookimise materjali valmistab Tartu ülikooli seerumi laboratoorium ja seda materjali annab Loomatervishoiu Peavalitsus kõikidele ametlikkudele loomaarstidele hinnata.

Lõpuks juhin lugeja tähelepanu „Loomataudide vastu võitlemise seaduse“ (R. T. nr. 60 — 1923. a.) ja „Loomataudide vastu võitlemise määruste“ (R. T. nr. 62/63 — 1924. a.) peale. Tähendatud seaduse ja määruste tundmine on

igale loomapidajale väga tarvilik, sest nendes on ära tähendatud, missuguseid samme loomaomanikul loomataudide või taudi kahtluse puhul astuda tuleb, samuti ka kahjutasu määrad ja maksmise kord taudi surnud või taudi tõttu hävitatud loomade eest.

Põrnataudi suhtes tuleks loomaomanikkudel silmas pidada eriti järgmisi loomataudide vastu võitlemise määruse §§:

§ 56. Kui loomade hulgas äkilisi surmajuhtumisi ette tuleb, nad „rabandusse“ surevad ehk „lendvast läbi lüüakse“, nagu rahvas ütleb, või jälle loomad muhkudesse haigeks jäävad, on loomade omanik ehk tema asemik kohustatud sellest viibiimata kohalikule ametlikule loomaarstile või politseile teatama.

§ 59. Põrnataudiste ja taudikahtlaste loomade tapmine on keelatud.

§ 60. Põrnataudiseid loomi arstida ja eriti veriseid lõikusi nende kallal ette võtta on ainult loomaarstil lubatud.

§ 61. Põrnataudiste loomade piim tuleb hävitada.

§ 62. Põrnataudiste loomade korjused ehk selle osad tulevad ametliku loomaarsti juhatuse järele ja tema juuresolekul ära põletada. Naha nülgimine, karva- ja villapügamine on keelatud. Korjuse lahastamist võib ainult loomaarst tarbekorral ette võtta.

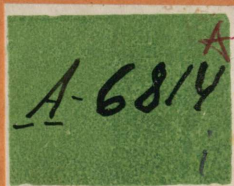
Kuni korjuse ehk selle osade põletamiseni tulevad nad hoolega kinni katta, et loomadega kui ka inimestega kokkupuutumist ära hoida. Korjuse ehk selle osade vedamiseks peab võimalikult niisuguseid veoriistu tarvitama, mis looma verd ega väljaheiteid läbi ei lase. Vedamise ajal tulevad korjuse loomulikud ava-

used takkudega ehk riidetükkidega kinni top-
pida ja katta, et mitte verd ega vedelikke
välja ei voolaks. Ka korjus ehk tema osad
peavad niivõrd kaetud olema, et kärbsed mitte
ligi ei pääseks. Needsamad nõudmised on ka
põrnataudi surnud metsloomade korjuste kohta
maksvad.

Kui põrnataudi ehk selle taudikahtlaste
tundemärkidega surnud loom enne loomaarsti
kohalejõudmist maha on maetud, tuleb korjus
välja kaevata ning ära põletada.

Kui matusekoha maapinna omadused taudi
levitamist ametliku loomaarsti arvamise järele
ei soodusta, võib korjus välja kaevamata
jääda.

§ 69. Põrnataudi surnud koduloomade eest
maksetakse valitsuse poolt kahjutasu pool
surnud looma hinnatud väärtusest, hävitatud
asjade väärtus ja põletamise kulud hindamis-
komisjoni akti põhjal. Hindamiskomisjon sei-
sah koos jaoskonna loomaarstist esimehena,
politsei ja kohaliku omavalitsuse esitajast.

K.-Ü. „AGRONOOMI“ LAOS

TALLINNAS, PIKK 40 - TARTUS, HOLMI 12

ON SAADAVAL PRAKTILISI TEADMISI
KÄSITAVOID RAAMATUID IGA PÖLLU-
MAJANDUSE HARU KOHTA KUI KA KO-
DUMAJANDUSE ALALT SÕNA LAIEMAS
MÖTTES

NÕUDKE HINNAKIRJU!

HIND 10 SENTI